

Varje krona måste vara grön

Även om Coronakrisen är långt ifrån över är det viktigt att redan nu säkerställa att de stimulansåtgärder som väntar bidrar till omställningen mot ett hållbart och rättvist samhälle. Klimatrörelsen har nu stora förväntningar på regeringens nya klimatkollegium och presenterar fem grundläggande riktlinjer som regeringen måste arbeta efter i sina kommande åtgärdspaket.

Samtidigt som Sverige fortfarande kämpar med coronapandemin, blir vi påmind om de stora utmaningar vi stod inför när året började. Pandemin har bidragit till att tillskottet av växthusgaser tillfälligt har minskat något, men koncentrationen i atmosfären har ändå ökat. Världen och Sverige är lika mycket nu, som innan coronakrisen, i skriande behov av kraftfulla åtgärder mot en klimatkris som vi är långt ifrån att ha kontroll över.

De svenska räddningspaketen har hittills i huvudsak varit utan villkor som stärker vårt långsiktiga hållbarhetsarbete. Vi har tyvärr sett exempel på motsatsen, som stödet till flygindustrin.

Det finns en uppenbar risk att återhämningspolitiken, på samma sätt som efter finanskrisen 2008–2009, leder till ett okontrollerat uppsving av den fossila ekonomin och snabbt ökar utsläppen igen. Det hade vi inte råd med då, och ännu mindre nu. Istället måste vi se de stora behoven av ekonomisk och social återhämtning som ett tillfälle vi inte har råd att missa.

Det är nu vi behöver ha det politiska modet att ställa om finanspolitiken och ekonomin till att respektera de gränser som klimatet och vår biologiska mångfald sätter.

De åtgärder som nu vidtas för att hantera de ekonomiska konsekvenserna av covid 19-pandemin måste därför villkoras så att de bidrar till att Sveriges möjlighet att nå klimatmålen och de globala hållbarhetsmålen under Agenda 2030. Återhämningspolitik och stimulanspaket som på ett positivt sätt bidrar till att Sverige på sikt når våra klimat, miljö- och hållbarhetsmål måste prioriteras. Hänsyn till sociala faktorer som främjar inkludering och rättvisaspekter i omställningen måste tas.

Följande fem krav måste ställas på återhämtningen::

1. Inga stöd till klimatskadlig verksamhet

De åtgärder som den svenska regeringen lägger fram måste förses med tydliga villkor som leder till att vi når våra egna och internationellt uppsatta klimat- och hållbarhetsmål. Åtgärder som ökar utsläppen eller som ytterligare låser in samhället i fossilberoende ska inte genomföras. Stöd till miljöskadliga aktiviteter, som industrier för produktion av fossila bränslen, el- och värmeproduktion baserat på fossila bränslen, infrastruktur för flyg- eller vägtrafik som inte ryms inom ramen för klimatmålet till 2030, ska automatiskt anses oförenliga med klimatlagen.

2. **Analysera påverkan på klimatutsläppen**

Större åtgärder behöver en konsekvensanalys av hur de påverkar utsläppen på både kort och lång sikt. Detta ligger i linje med den klimatpolitiska handlingsplanen.

Resurser för att genomföra denna typ av analys behöver säkras. Ett tvärsektionellt perspektiv där flera myndigheter är inblandade är viktigt för att undvika målkonflikter och garantera effektivitet. Privata företag som mottar finansiellt stöd inom ramen för återhämtningsåtgärderna ska själva kunna bevisa att klimat- och miljömålen inte motverkas.

3. **Säkra uppföljning och efterlevnad**

Varje åtgärds effekt på utsläppen ska följas upp. För att säkra en kontinuerlig uppföljning av hur återhämtningspolitiken påverkar utsläppen bör Naturvårdsverket, tillsammans med andra relevanta myndigheter, få ett särskilt uppdrag att säkerställa att stödåtgärderna styr mot klimatmålen såväl som miljömålen.

4. **Premiera verksamheter som styr i rätt riktning**

Åtgärder som snabbar på den nödvändiga omställningen och gör samhället mer motståndskraftigt och långsiktigt hållbart ska komma först i kön. Det gäller exempelvis åtgärder som utbyggnad av förnybar energi, energieffektivisering, hållbara transporter, en omställning av jord- och skogsbruk i en riktning som gynnar både klimat och biologisk mångfald, skötsel och restaurering av ekosystem, samt strukturer och incitament för en mer cirkulär ekonomi.

5. **Åsidosätt inte rättsprinciper eller miljöprövningar**

I kristider finns en överhängande risk att centrala demokratiska rättsprinciper åsidosätts. Vi har redan sett flera exempel på detta runt om i världen. Dessutom riskerar lagstadgade miljöprövningar att nedprioriteras eller ignoreras. Detta är inte acceptabelt. Vi välkomnar att takten ökar, men ett villkor för återhämtningspaketen är att miljöprövningar fortfarande måste genomföras med hög kvalitet där demokratisk insyn och inflytande garanteras. I stället för att sänka kraven bör tillräckliga resurser tillföras myndigheter och andra aktörer som ansvarar för tillstånd- och demokratiska processer, så att ledtiderna kan kortas samtidigt som kvaliteten upprätthålls.

Om några år kommer vi att nå sådana koncentrationer i atmosfären att det, enligt världens samlade forskarkår, riskeras att skapas ett nytt, irreversibelt klimattillstånd på jorden.

Även om vi inte kan veta de exakta konsekvenserna av fortsatta klimatutsläpp på global nivå är sannolikheten mycket stor för kraftigt försämrade livsvillkor för människor, djur och natur. Det vore ett historiskt svek mot våra barn och kommande generationer att inte agera med full kraft för att stävja den utvecklingen.

En miljömässig och socialt hållbar omställning innehåller dessutom många möjligheter till god livskvalitet, en mer stabil ekonomi, och framför allt – hopp om framtiden. Det är den andan som måste prägla återhämtningen efter covid-19. Återhämtning behövs för ekonomin, men i ännu högre grad för människorna och planeten.

Jonas Bane, ordförande Klimatriksdagen

Pia Björstrand, talesperson Klimataktion

Frida Berry Eklund, talesperson Föräldravrálet

Ingmar Rentzhog, grundare We Don't Have Time

Mikael Sundström, ordförande Jordens Vänner

Tove Ahlström, vd Global Utmaning

Alexandra Davidsson, Medveten Konsumtion

Emma Sundh & Maria Soxbo, medgrundare Klimatklubben

Eva Keith Rosander, Saturdays For Future